

Mocsár
GáborPÉLDÁZAT
A ROMLANDÓSÁGRÓL

Úgy láttam, igen elmélyült eszmecserét folytatott azaz az illetővel. Kézelt ismerős? — kezdte a beszélgetést a Boszorkányban a biológia tanára, amikor végre meg tudtam közelíteni az állópultonál.

— Tévedés — feleltem —, az az illető számomra teljesen ismeretlen, az eszmecserére pedig, amire ön célzott, egy abszolút zagyva és értelmetlenül hiábavaló szóváltás volt, most sem tudok magamhoz térni.

— Nocsak, ez érdekes — nögett a biológia tanára, mire hozzákezdtem a különös és zavarbaejtő találkozás elmondásához.

— Már amikor beléptem ebbe a helyiségbe, láthatólag kiszűrt magának. Nem vette le rólam a tekintetét, pedig elég bizonytalanul támaszkodott a pulthoz, ön is láthatta, hogy van benne egy pár löket. Hogy miért én bennem talált meg azt, akihez bizalommal fordulhat...

— Ez érdekes. Én is szoktam így járni. Ha a feleségemnek egy-egy ilyen furcsa találkozásról beszámoló, mindjárt kész az ítélettel. Persze, azt mondja, a rokonlelkek találkozása. Egyik szeszestvér persze, hogy bizalommal van a másikkal... bocsánat, ezt természetesen ne vegye magára, a szokásos feleségi túlzás. Azt hiszem, említettem már önnek, hogy ha egyoldalú ítéletről van szó, a feleségek egészen egyszerűen utólrhatatlanok. Felülmúlhatatlanok. Kérem, folytassa.

— Bizalmasan odalépett hozzám és rendkívül udvariasan, eleven elnézést kérve a háborgatásért, arra kért, adjak neki tanácsot. Bizalma van hozzám.

Kérdem: miről van szó? Arról, hogy elmenjen-e ő most, azonnal a moziba, a hatórás előadásra. Ránéztem az órára, öt perc híja a hatnak, hát mit mondjak neki? Azt mondtam, hogy szerintem még nyugodtan elmehet a hatórás előadásra, még a híradót is láthatja.

— Egyenes, helyes és emberes tanács — szerintem.

— Azám, csak hogy az én emberem azonnal hallatlan izgalmomba jött, megragadta a galléromat, az arcomba hajolt és villogó szemekkel valósággal felelősségre vont, hogy miért adok én neki ilyen tanácsot.

— Sajátságos.

— Azt mondja: de uram, hogyan tanácsolhat nekem ilyet. Hiszen ott van az én — ha nem tudná — menyasszonyom. Ott vár engem! Akkor meg — vitatkoz-

tam vele, én hülye — pláne érdemes odamennie.

— Ez is nagyon átgondolt és helyes válasz volt — szerintem.

— Én is annak éreztem, csak hogy! — S mivel épp elérkezettnek véltem az időt, poharamat a pulthoz koppantottam, isten, isten. Ittunk, majd így folytattam: — Csak hogy az én partnerem erre még izgatottabb lett. Tekintetét belefúrta az én szemembe és szemrehányóan sziszegett a hangja. De uram — suttogta — hogyan mondhat nekem ilyet? Nincs öt percre, hogy találkoztam vele az utcán, és képzelje, a nyílt utcán adott nekem egy akkora pofont... és tudja-e, miért? Azért, mert én szerinte megint tökrészeg vagyok. Megint és tökrészeg! Hát mondja uram, ezek után elmenjek-e én oda a moziba a hatórás előadásra?

— Magam is kíváncsi vagyok, mit tudott neki felelni.

— Azt feleltem: így már egészen más a szitu. Én, ha magamból indulok ki, nem mennék el erre a hatórás előadásra. Már csak a férfiúi önérték is visszatarzana ettől a megalkuvó léptéstől.

— Brávó! Öntudatos, igazi férfihöz illő válasz!

— Ugye? És erre mi következett? Nem hiszi el! Valósággal megbíalta a sálamat és csak úgy súvített belőle a felháborodás. Azt hörögte, valósággal hörögte, hogy azt mondja, miféle tanácsot adok én neki? Hiszen — mondta — maga nem ismeri az én drága kis menyasszonyomat! Hogy az mennyire szeret engem! Imád! Ott vár az most is engem a mozi előcsarnokában.

— Mire ön?

— Mit mondhattam. Ráhagytam. Ha így látja a dolgot, akkor menjen el abba az átkozott moziba. Ön szerint helyesen beszéltem?

— Szerintem a tanács körültekintő volt, sőt mit több: bölcs!

— Ugye! Csak hogy erre az én vitapartnerem... nem részletezem. Már-már azt vártam, hogy lehülyéz. Azt mondja: köszönöm én az ilyen tanácsot. Hát hogy képzelem én, hogy ő majd hajlandó odaállítani a moziba, megalkodni egy olyan menyasszony elé, aki őt a nyílt utcán pofonverte.

— Ezek után, amint megfigyeltem, az illető elköszönt öntől és eltávozott.

— Nem. Nem köszönt el. Köszönés nélkül távozott. Kimént az utcára. Sokáig topogott, hogy merre induljon el. Talán most is

ödüng, tanácstalanul. Valahol a sötét estében.

— Meglehet. No, isten, isten. — Elgondolkozva felhajította a borát, aztán odament a pénztárhoz, kiváltotta az újabb kétdecit és ahogy visszafelé jött, láttam felderülő arcán, hogy a jövés-menés nem volt üresjárat.

— Közben azon törtem a fejem, hogy vajon mi a logika ebben a látszólag logikátlan eszjárásban? Mert hogy van benne logika, az nem kétséges. Csak fel kell fedezni. Na, nézze csak —, s mutatóját figyelmeztetően feltartotta — azt hiszem, ebben az áldatlan eszmecserében, amit ön ezzel a gőzösfejű honpolgárral folytatott, egy hallatlanul érdekes dilemma, egy kardinális probléma magva rejtőzik.

— Mi lenne az? — kérdeztem őszinte érdeklődéssel.

— Arról van szó, hogy lehet-e, pontosabban szólva, érdemes-e a saját megrögzött akaratuk és kialakult jellemük ellenére segíteni embertársainkat, hogy hagyjanak fel butaságaikkal, hibáikkal, és próbáljanak rendes úton járni?

— Ez napnál világosabb. Önnek nem lehetnek lelki furdalsái. Mindent megtejt — de vajon helyesen cselekedett-e? Ezen az eseten elgondolkozva világosodott meg bennem, mennyire igaza volt annak az idő, sokat tapasztalt kollégának, aki egy adott eset kapcsán — amit most nem akarok részletezni —, azt a tanácsot adta nekem, hogy ha valaki elkezd romlani, érti talán, mit akarok mondani, ha belülről, a jellemében mutatkozik a romlás, akkor — mondta az én öreg kollegám — ne figyelmeztess. Ne szólj neki. Ne akard visszatartani.

— De hiszen — s ingerültségemben hirtelen felhajtottam a maradék boromat —, ez ember-telen tanács. Antihumánus. Antiszociális — kiáltottam.

— Csillapodjék, kérem. Mit gondol, az én öreg kollegám mivel indokolta ezt az ő által antihumánusnak jellemzett tanácsot? Azzal, hogy régi tapasztalat: ha jellemről van szó, csak a romlandó romlik meg. A nem romlandót épp az jellemzi, hogy nem romlik. Tévedhet, de romolhatatlan. Csak a romlandó romlik. Azt meg minek védeni a romlástól? A jó tanácsra úgyse hallgat. Egyszer ugyanis végképp kiderül a romlottsága. Ez a sorsa. Hát akkor minél előbb derüljön csak ki! Ez szerintem, nálunk végérvényben ösztársadalmi érdek.

— Hadd hulljon a férgese? Így gondolta az ön sokat tapasztalt tanácsadója? De viszont ki tudja tévedhetetlenül megítélni, ki férges, ki nem? És főképp: hogy valaki férges, menthetetlen?

— Érdekes kérdés. Ön nyilván szokott újságokat olvasni. Elég gyakran találkozhatott olyan ese-

tekkel, amikor olyan valaki bukkik le, akibe már jóval ezelőtt, hogy úgy mondjam, bele volt táplálva a romlás lehetősége. Hozzányúlt a pénzhez, amit rábíztak, manipulált az emberekkel, akik rá voltak bízva, visszavélt a hatalommal, ami rá volt bízva. Eleinte, mert kímélni akarták, szóltak neki, elbeszélgettek vele, ígérte a javulást, hogy soha többé, soha többé, de hát végül is nem tudott kibújni a bőréből. A jelleméből. De mire véglegesen kiderült róla, hogy tökéletesen elromlott, akkor már késő volt. Addigra már annyira, de annyira kárt okozott anyagiakban, erkölcsiékben.

— Van ilyen is, elismerem. De én nem az eleve romlott jellemekre gondolok, akik csak az alkalmat várják, a társadalom által szinte felkínált lehetőséget, a kedvező körülményeket, hogy visszatartott haragszó, hatalmaskodó, önző ösztöneiket kiéljék, hanem...

— Hanem az olyan esetekre akar hivatkozni, amikor, ha még idejében szólnak, még megmenthető a megtévedt illető. Csak hogy ön is elkövetett egy logikai hibát. Mégpedig?

— Sokan elkövetik. A körülményekre hivatkozott. Unom én már, őszintén megmondom, ha folyton a körülményekkel mentgetnek elkövetett disznóságokat. Enn erre azt mondom: hibázni, botlani, megbukni, elromlani magától is tud az ember. Azok a körülmények, amelyeket ön emleget, mindannyiunkat körülvesznek. Hát akkor miért téveszt utat az egyik, s miért nem a másik?

Elgondolkoztam. Aztán legyintettem.

— Az ön formulája elfogadhatatlan. Ön eleve lemond az emberről.

— Aki pedig, ugyebár, isten képmása. Nemes anyag. A természet koronája. Várjon, várjon a tiltakozással! Az én formulám igenis, még az ön ellentmondásait is megsemmisíti. Mert mit mondok én? Azt, hogy ha valaki nemes anyag, vagyis a jellem nem eleve romlandó, akkor meg tud állni. Tudja-e, hogy a nemesvérű lovak onnan ismerzenek meg, hogy a legvadabb vad is hirtelen meg tudnak állni? Erre mondom én, ha a jellem nemes anyagból van, ha hibázik is, nem romlik tovább. Csak a romlandó romlik.

— Úgyes formula. A mélyén még vigasz is rejlik. Ember küzdj és bízva bízzál. Ha nagyon akarsz, akár meg is javulhatsz. Sőt, fel is támadhatsz!

— Ön persze túlságosan egyszerűsíti. A további jobb megértés kedvéért engedje meg, hogy visszatérjünk oda, ahonnan kiindultunk. Az ön iménti beszélgetőpartnerére.

— Nem érdemes — jegyeztem meg. — Visszatért ő maga.

Csakugyan: újra itt van. Az ajtón belül megállt, szemmel láthatóan keresett valakit. Elakartam fordítani a fejemet, de már késő volt. Eszrevett. Két kezét előrenyújtva sietett oda. Kissé imbolygott, de jobb tenyeremet határozottan lefejtette a borospohárról, megragadta, és rázta.

— Köszönöm, uram, hálásan köszönöm az imént hozzám intézett buzdító és útmutató szavait. Egy életet át nem felejttem el, hogy ön segített felismerni a helyes utat. Amin haladnom kell. Köszönöm hasznos tanácsait. Érdemes volt önhöz bizalommal fordulnom.

Fogalmam sem volt, melyik tanácsomra gondol. Arra, hogy menjen, vagy arra, hogy ne menjen.

— Végül is?... — inkább a hangsúlyban volt benne a kérdés.

— Azt kérdi, uram, hogy mi történt? Tanácsa szerint odamentem. Még ott üldögélt az előcsarnokban. Eléje álltam, és amikor közelhajoltam hozzá, újra megérezte rajtam a borszagot, és újra akkora, de akkora pofont adott, hogy szikrázott tőle a szemem. Nos, uram, abban a pillanatban döntöttem. Én ilyen vérengző, sötétiális nővel nem kötöm össze az életemet. És most úgy érzem magam, mint a madár... mit isznak az urak?

Nem tudtuk lebeszélni — beállt a pénztár elött sorban. Onnan kacsingatott vissza. Jó kedv sugárzott az arcáról.

— Nos? — tette fel a kérdést a biológia tanára. Ő is ravaszul sandított rám. — Most aztán... érzi az elégtételt? Jó érzés?

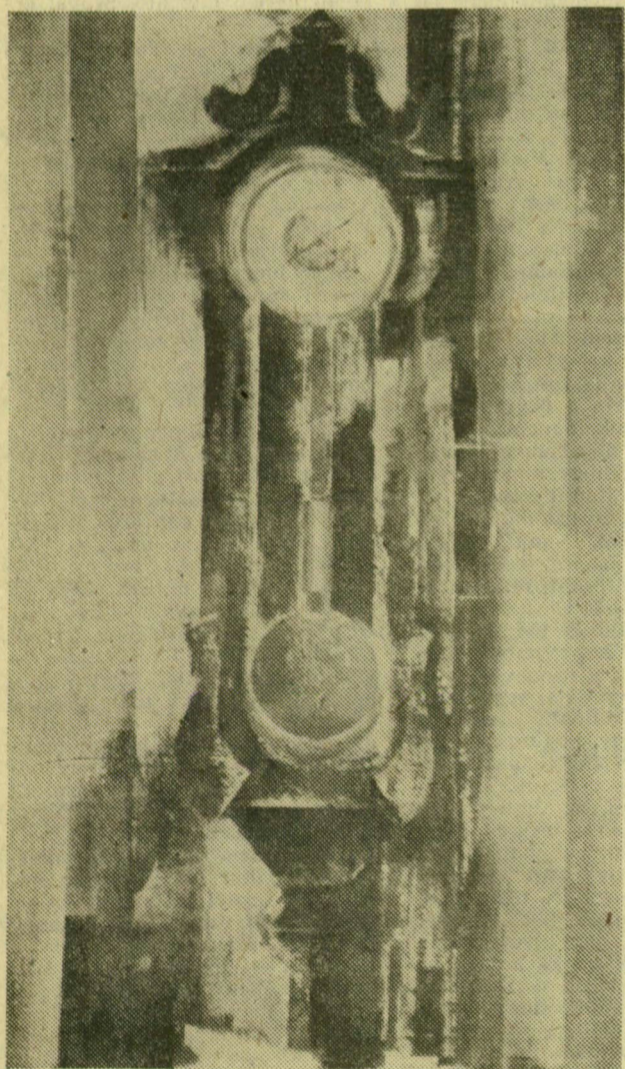
— Miféle elégtételt? Jó érzés?

— Hát hogy az ön álláspontja a helyes. Ime: tanácsokat adott egy dilemmával küzdő embernek, és rásegítette a helyes útra.

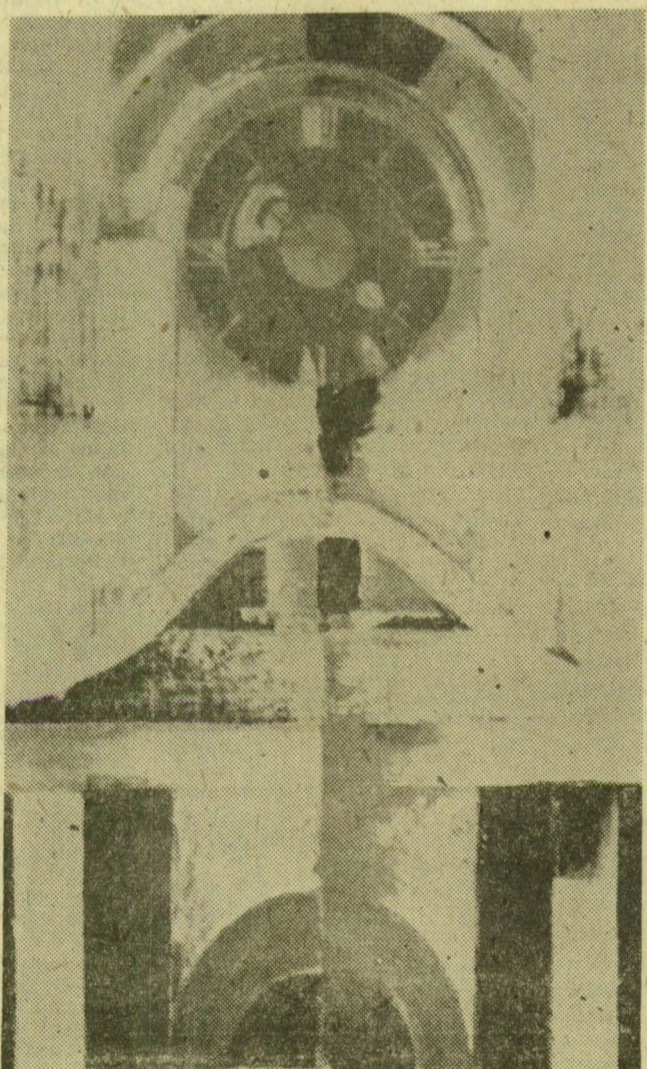
— Gúnyolódik? Először is: nem az én tanácsaimat fogadta meg. Ő maga döntött így. Másodsor: nem vagyok benne biztos, hogy helyes útra tért. Nem tudom, nem lett volna-e üdvösebb, ha a menyasszony — nem vitás, csatános — kritikájára hallgat.

— Na, de látja, arra sem hallgatott. Mit gondol, romlandó ez az ember? Szerintem igenis, minden ezen múlik. Ha romlandó, úgyis elromlik. Látja, hogy billeg azzal a három pohár borral? Ha nem romlandó, még helyreállíthatja az egyensúlyát. Mégis nekem lenne igazam? Vagy nem? Mit gondol erről az újabb dilemmáról?

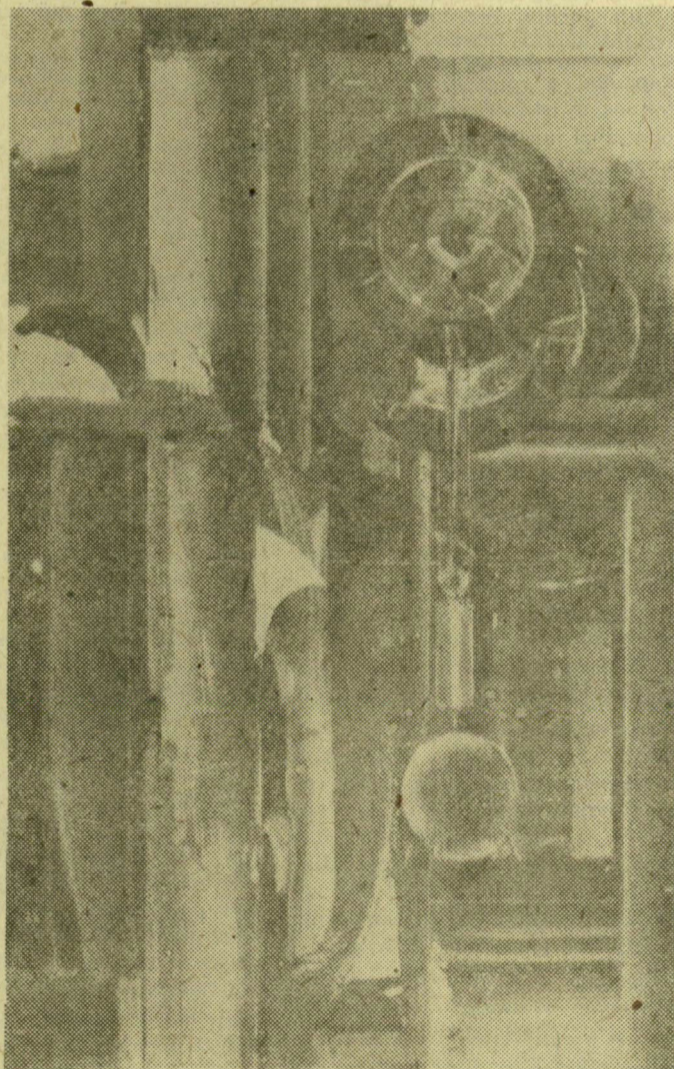
Nagy érdeklődéssel figyeltük új ismerősünk útját. A pohárból ki-kilötyyent a bor, de azért bátran, bizakodón és ragyogó arccal közeledett felénk.

Régi óra

Barokk torony

Múlt idő